

Ženska udruga
“IZVOR” Tenja

IZVJEŠTAJ O STANJU LJUDSKIH PRAVA

ZA 2012.

S OSVRTOM NA PRIMJENU NAČELA RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA

SADRŽAJ

- 1. Rad i zapošljavanje**
- 2. Nasilje prema ženama**
- 3. Socijalna prava**
- 4. Zdravstvena i reproduktivna prava**
- 5. Rodno osjetljivo obrazovanje**
- 6. Politička participacija žena**
- 7. Suzbijanje diskriminacija**
- 8. Besplatna pravna pomoć**
- 9. Mediji**

1.RAD I ZAPOŠLJAVANJE

Prosječna stopa nezaposlenosti u RH za 2012. iznosi 18,9% što je za 4,00% više u odnosu na prethodnu godinu. U nastavku će biti dan osvrt na stanja u Osječko- baranjskoj županiji u području rada i zapošljavanja.

Osječko-baranjska županija (OBŽ) pripada u područja u kojem je stopa registrirane nezaposlenosti znatno iznad prosjeka i za studeni 2011. je iznosila 24,8%, s elementima značajnih razlika u stopi zapošljavanja prema završenom obrazovanju. Gledano prema spolu u prosincu 2011. godine u OBŽ je udio nezaposlenih žena iznosio 55,05%, a u istom razdoblju 2012. udio nezaposlenih žena je iznosio 54,03%. Stvarno nije došlo do smanjenja nezaposlenosti, naprotiv broj nezaposlenih žena se u prosincu 2012. godine povećao za 4,63% u odnosu na isto razdoblje prethodne godinu. Navedeno smanjenje je rezultat povećanja broja nezaposlenosti muškaraca.

Gledano prema dobi najveći broj nezaposlenih u OBŽ je u dobi od 20-24 godine potom u kategoriji 25-29 i 30-34 godine. Samo te tri kategorije s najvećim brojem nezaposlenih (od 20 do 34 godine starosti) predstavljaju 41,31% nezaposlenih u OBŽ. Žene predstavljaju većinski dio nezaposlenih u svim kategorijama osim u kategoriji od 15-19 (43,48%) i 55-59 (45%). Bitno je naglasiti da se u kategorijama od 25 godina starosti pa navise udio nezaposlenih žena u odnosu na ukupan udio nezaposlenih rapidno povećava. U kategoriji 25-29 (55,67%), 30-34 (58,67%), 35-39 (60,91%), 45-49 (62,95%), 50-54 (57,82%). Možemo zaključiti uzimajući u obzir sve čimbenike koji doprinose visokoj nezaposlenosti općenito kao i visokoj nezaposlenosti žena partikularno da je vrlo indikativno što je najveći udio nezaposlenih žena u OBŽ u dobi od 25-44 godine života, točnije u fertilnoj fazi života.

S obzirom na obrazovnu strukturu nezaposlenih žena u OBŽ, najveći udio nezaposlenih žena (najteže zapošljive) su one sa završenom SSS (četverogodišnjom) 32,78%, potom sa SSS (trogodišnjom) 26,98%, potom sa završenom osnovnom školom 22,93%. Žene sa završenom osnovnom i srednjom školom (uključujući trogodišnju i četverogodišnju) predstavljaju 82,69% ukupno nezaposlenih žena i 44,67% od ukupno nezaposlenih u OBŽ.

Među najugroženijim skupinama su u najtežem položaju oni s niskom razinom obrazovanja, bez radnog iskustva, starije životne dobi i osobe s invaliditetom, kojima je potrebna sveobuhvatna pomoć i podrška od postojećih mjera (samo)zapošljavanja i sufinanciranja obrazovanja. Manjine, među njima posebno romska, suočena je s osobitim poteškoćama u području zapošljavanja zbog niske razine obrazovanja i uopće niskog socijalnog statusa s jedne strane i izraženih predrasuda i diskriminatornih stavova prema Romima/kinjama s druge strane. Prema Popisu stanovništva iz 2001. u OBŽ je bilo 977 pripadnika Roma, od toga 124 u Gradu Osijeku, 210 u Dardi, mjestu nadomak Osijeka koji su povezani s našom udrugom i zainteresirani za sudjelovanje u programu. Pretpostavlja se da je broj Roma znatno viši, preciznih podataka nema budući se podatak o nacionalnosti službeno ne prati kroz statističke podatke. Prema procjeni savjetodavca u evidenciji HZZ PS Osijek na dan 20.01.2012. evidentirano je 938 Roma/kinja, od toga 475 žena. Prema procjeni njih 484 je nezaposleno, što čini 51,59% nezaposlenih Roma na Područnoj službi Osijek i OBŽ. U okviru praćenja provedbe Nacionalnog programa za Rome imamo podatke HZZ PS Osijek da je 218 Roma bilo obuhvaćeno mjerama zapošljavanja kroz javne radove, a 2 kroz redovito zapošljavanje. S ciljem poboljšanja općeg stanja zapošljavanja u našoj sredini donesena je Strategija razvoja ljudskih potencijala OBŽ 2011.-2013. u čemu su sudjelovali pojedini predstavnici civilnog društva. Akcijski plan za provedbu je u postupku dorade u čemu sudjeluje ipredstavica IZVOR-a. Proces partnerskog pristupa lokalnom razvoju uključujući OCD je tek pokrenut. OCD kao dionik lokalnog tržišta rada u razvoju i provedbi aktivnih mjera politike tržišta rada za razvoj ljudskih potencijala ima priliku da jača unutarnje ljudske potencijale i povećava opsegom i kvalitetom socijalne usluge koje pruža skupina u nepovoljnijem položaju u svojoj zajednici.

Uspješno okončano zalaganje udruge za korištenje sredstava sufinanciranja zapošljavanja putem mjera HZZ-a. Točnije, zalaganje da se uključe organizacije civilnog društva u provedbi mjera HZZ (javnih radova i mogućnost provođenja stručnog osposobljavanja za rad bez zasnivanja radnog odnosa).

2. NASILJE PREMA ŽENAMA

Najrigidniji oblik kršenja ženskih ljudskih prava predstavljaju svi oblici nasilja prema ženama. Statistički podaci potvrđuju da 82% osoba oštećenih kaznenim djelom nasilničkog ponašanja u obitelji upravo žene. Od ukupnog broja ubojstava u Republici Hrvatskoj 39,5% otpada na ubojstava unutar obitelji, 57,9% žrtava takvih kaznenih djela ubojstava su žene ubijene od strane muških članova obitelji. Ovi podaci su najrelevantniji pokazatelj o stanju ženskih prava. Stav i praksa koji su kod nas bili zauzeti kada je riječ o kaznenom djelu nasilničkog ponašanja u obitelji iz čl. 215.a KZ i prekršaju iz čl. 4. Zakona od zaštiti nasilja u obitelji je da u tim slučajevima policija prvenstveno podnosi optužni prijedlog. za prekršaj što se pravdalo potrebom brzog reagiranja, fizičkog izdvajanja počinitelja, itd. Za odluku o kvalifikaciji u tom slučaju bile su odlučne činjenice :

- je li to prvo prijavljivanje kod kojega je intenzitet protupravnog ponašanja osumnjičenika takav da s obzirom na zaštićeno dobro i žrtvu prelazi razinu koja se uobičajeno veže uz prekršaj (vrijeđanje, svađa, tjeranje iz doma i sl.),
- je li kažnjivim ponašanjem član obitelji doveden u posebno ponižavajući položaj, odnosno je li riječ o recidivu (iz ponašanja je razvidna upornost počinitelja u ugrožavanju prava drugog člana obitelji) ili nanošenju povreda.

U tim je slučajevima uz kaznenu prijavu (bez podnošenja optužnog prijedloga prekršajnom sudu) policija državnom odvjetniku dostavljala i preslike prije podnesenih optužnih prijedloga ili presuda za prekršaj iz čl. 4. ZZNO, kako bi bilo razvidno da je riječ o ponašanju osumnjičenika koje predstavlja obrazac njegova ponašanja. Kako nisu rijetki slučajevi kada žrtva nakon dugotrajne i neprijavljivane viktimizacije, koja nije bila predmet prethodnih obrada policije i prekršajne instancije, prijavljuje učinjenu povredu koja ima obilježje kontinuiteta pa time i obilježja kaznenog djela iz čl. 215.a KZ, u takvim slučajevima podnosila se samo kaznena prijava bez podnošenja optužnog prijedloga.

Sve veće značenje za hrvatski kaznenopravni sustav ima praksa Europskog suda za ljudska prava u Strasbourgu (dalje ESLJP). Najveći interes stručne javnosti izazvala je odluka ESLJP u slučaju *Maresti*.

Sud je u toj odluci upozorio na načelnu neprihvatljivost konsekutivnog vođenja prekršajnog i kaznenog postupka protiv iste osobe ako su u oba postupka počinitelju stavljene na teret iste (ili slične) činjenice. Takvo postupanje protivno je načelu *ne bis in idem* propisanom u čl. 4. Protokola 7 uz EKLJP.

Iako podaci dobiveni od MUP-a RH ukazuju na kontinuirani porast nasilja prema ženama (gdje dominantno mjesto zauzima nasilje u obitelji) novi Kaznenog zakona NN 144/12 koji je stupio na snagu 01.01.2013. ne sadržava čl. 215.a koji se odnosio na nasilničko ponašanje u obitelji. Sukladno takvim izmjenama u buduće će nasilničko ponašanje i dalje biti u sferi prekršaja, a u kaznenom zakonodavstvu će biti inkriminirano kroz pojedinačna kazena djela. Problem ovakvog zakonodavnog rješenja je dvojak U sferi kaznenog zakonodavstva postoje brojna kazena djela pod koja bi se moglo podvesti nasilničko ponašanje ovisno o težini povrede, ali treba imati u vidu da će takav pristup onemogućiti praćenje nasilničkog ponašanja prema ženama i u obitelji te da će doprinijeti zamagljivanju ovog problema. Ono što je razvidno očekivati je da će nasilničko ponašanje i dalje biti inkriminirano u sferi prekršaja (produkt ovakvih zakonodavnih rješenja je često pravdana brzinom vođenja postupka, ne naglašavajući brojne negativne pojavnosti koje u bitnom doprinose da se problem nasilničkog ponašanja detektira ne samo kao društveno nepoželjan obrazac ponašanja nego i onaj koji za sobom povlači pravičnu sankciju te zaštitu žrtve. Činjenica da se nasilničko ponašanje u obitelji novim kaznenopravnim uređenjem u potpunosti premješta u sferu prekršaja će u konačnici dovesti do velikog bagateliziranja društvene opasnosti koju nasilje sa sobom nosi. Onemogućit će se svrha kažnjavanja u smislu generalne i specijalne prevencije, jer je raspon kazni bitno različit u Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji, gdje se goni po prekršajnom zakonu, od kazene sankcije propisane Kaznenom zakonu. Ovakav sustav i pristup je povoljniji za počinitelje nasilja, a iz pozicije žrtve vrlo je pogodan za dvostruku viktimizaciju žrtve.

Evidentirani i obrađeni podaci Ženske udruge „IZVOR” ne odstupaju od onih na državnoj razini. Naime, u razdoblju od 1.1.-31.12. 2012. godine Ženskoj udruzi „IZVOR“ se obratilo 159 stranaka (106 žena) kroz pravno savjetovalište. Od toga je u 21 slučaju evidentirano nasilje prema ženama. Pravna pomoć pružana je i putem SOS telefona za žrtve nasilja i mobbinga. Tijekom 2012. zabilježeno je 288 poziva od toga je 71 evidentirano kroz upitnike od čega je u 36 slučajeva prituživalo na nasilje u obitelji. Od 36 prijava nasilja u svim zabilježenim slučajevima su žene žrtve nasilja, a počinitelji su gotovo isključivo njihovi partneri.

Hrvatska je 22. siječnja 2013. godine potpisala „**Konvenciju o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja**“ Vijeća Europe. Konvencija je prvi europski pravno obvezujući instrument na ovom području koji identificira mjere za sprečavanje svih oblika nasilja i diskriminacije nad ženama, uključujući psihičko, fizičko i seksualno nasilje, praćenje, prisilne brakove i genitalno sakaćenje žena te ukazuje na povezanost rodno uvjetovanog nasilja i rodne ravnopravnosti. Među ključnim područjima Konvencije su prevencija, zaštita, praćenje, kaznena odgovornost te skup politika i mjera koje podrazumijevaju suradnju npr. vlada, nevladinih organizacija, agencija i sl. Ovaj pravni okvir za sprečavanje nasilja nad ženama usmjeren je na rad nevladinih organizacija i medija u kampanjama podizanja svijesti i promicanja rodne ravnopravnosti, programima pomoći žrtvama i programima rada s prijestupnicima.

3. SOCIJALNA PRAVA

1.1. Dostupnost socijalne pomoći za socijalno ugrožene slučajeve

24. ožujka 2012. stupio je na snagu novi Zakon o socijalnoj skrbi (NN, 33/12). Odredbama novog zakonskog propisa nisu nastupile značajne promjene u pogledu ostvarivanja prava na novčane naknade, kao što su osobna invalidnina ili doplatak za pomoć i njegu, ali su nastale stanovite promjene vezane uz imovinski cenzus. U novom Zakonu o socijalnoj skrbi, međutim, nema niti jedne odredbe koja povezuje imovinu sa njezinom vrijednošću kada je riječ imovinskom cenzusu za ostvarivanje prava iz sustava socijalne skrbi. Promjena nije bilo vezano za kriterij zadovoljavajućeg stambenog prostora koji je uređen na jednak način kao do tada.

Sukladno čl. 40. st. 2. Zakona o socijalnoj skrbi (NN, br. 57/11), relativnu liniju siromaštva izračunava i objavljuje Državni zavod za statistiku. U Republici Hrvatskoj, relativna linija siromaštva na mjesečnoj osnovi iznosi 2.225,25 kn. Niti jedna socijalna naknada iz Zakona o socijalnoj skrbi pojedinačno nije u skladu s relativnom linijom siromaštva. Mjesečni iznos osobne invalidnine jest 250% od osnovice, dakle 1.250,00 kn ako se priznaje u punom iznosu, dok u smanjenom iznosu od 125% od osnovice mjesečna naknada jest 625,00 kn. Mjesečni iznos doplatka za pomoći njegu jest 100% od osnovice, dakle 500,00 kn ako se priznaje u punom iznosu, dok u smanjenom iznosu od 70% od osnovice mjesečna naknada jest 350,00 kn.

Grad Osijek je u rujnu 2011. godine donio Odluku o socijalnoj skrbi (Službeni glasnik Grada Osijeka br. 12 od 27. rujna 2011. Navedenom Odlukom postroženi su kriteriji odobravanja pomoći za uzdržavanje koja predstavlja pretpostavku za ostvarivanje ostalih oblika pomoći. Naime građani/ke koji/e imaju nekretninu u vlasništvu a istu ne koriste za stanovanje ne mogu biti korisnici. Brojne su se obitelji javljale tijekom 2011. , a posebice tijekom 2012. zaplašene za svoju egzistenciju gašenjem ovog oblika pomoći . Naime, sve su se obitelji kojima je dokinuta pomoć na temelju ove pretpostavke imale sličnu ili istu situaciju. Naslijedile su kuću poslije smrti roditelja. Kuće su u lošem stanju, najčešće neriješenog vlasničkopravnog pitanja ili sa zabilježbom CSS o korištenju socijalne pomoći. Čak i pretpostavka (koja je stvarno i životno isključena) da mogu raspolagati s ovom imovinom povlači za posljedicu gubitak ostvarivanja prava na pomoć za uzdržavanje. Čak i da se korisnici pomoći odreknu imovine u korist trećih i ta pravna radnja je predviđala gubitak prava na ostvarivanje pomoći za uzdržavanje. Druga

pretpostavka koja je pretstavljala gubitak prava na ovaj oblik socijalne pomoći je činjenica da korisnici/ce imaju odraslu radnosposobnu djecu, što nije sporno ali je problematično što nije uvažavana činjenica da i pored velike upornosti i angažmana zbog brojnih društvenih i gospodarskih problema isti ne mogu pronaći zaposlenje ni uz aktivan angažman. U nastavku će biti iznesena životna situacija i prilike u kojima se našla jedna od evidentiranih obitelji koja je pod gore pojašnjenim uvjetima ostala bez pomoći za uzdržavanje.

Pojedinačni slučajevi

Slučaj 1.

Stranka je osoba muškog spola, starosti unazad 6 mjeseci je živio u tročlanoj obitelji sa suprugom i mlt. sinom u Tenju. Obitelj je u sustavu socijalne skrbi. Korisnici su stalne socijalne pomoći preko CSS i pomoći za uzdržavanje koja podrazumijeva plaćanje režijskih troškova od strane Grada Osijeka. Grad Osijek je u rujnu 2011. godine donio Odluku o socijalnoj skrbi (Službeni glasnik Grada Osijeka br. 12 od 27. rujna 2011.) kojom su pooštreni uvjeti ostvarivanja prava na pomoć za uzdržavanje što je doprinijelo tome da značajan broj korisnika više ne ostvaruje pravo na tu vrstu pomoći. Navedena obitelj je živjela u kući koja je vlastita imovina strankine supruge, a kako je isti imao suvlasnički udio na nekretnini koju je naslijedio zajedno sa 9 braće i sestara nakon smrti roditelja to je bila prepreka za daljnje ostvarivanje prava na pomoć za uzdržavanje koju financira Grad Osijek. Supružnici su bili u strahu od egzistencijalne ugroženosti te su se odlučili razvesti. Iako se stranka protivila razvodu braka dodatan je problem bio što je nakon razvoda ostao bez nužnog smještaja. Naime, kuća u kojoj je do tada živio je vlastita imovina bivše supruge, a suvlasništvo na obiteljskoj kući u iznosu od 1/10 nije mogao ni na koji način koristiti. Braća koja žive u obiteljskoj kući su se protivila i onemogućavala mu da dođe u posjed kuće. Istu nije bilo moguće prodati jer vlasničko pitanje nije uređeno osim toga postoji zabilježba CSS, a dodatan problem je što ista nije legalizirana, a ostali suvlasnici nisu pokazali spremnost da se suoče s brojnim problemima koji su ih snašli. Iako je bio u dobrim odnosima sa suprugom, ona mu nije omogućila boravak u njezinoj kući jer se bojala da bi na taj način mogla izgubiti pravo na pomoć za uzdržavanje od Grada. U nemogućnosti iznalaženja bilo kakvog rješenja ili sporazuma kojim bi se riješilo njegovo stambeno pitanje stranka je trenutno beskućnik i živi u Domu za nezbrinute osobe u Osijeku. Nakon njegovog smještranja u Dom, bivša supruga koja je skrbnica zajedničkog mlt. djeteta je saznala da boluje od uznapredovalog karcinoma.

Slučaj 2.

Osoba ženskog spola, 43 godine starosti, VSS bez radnog iskustva. Živi sama, korisnica je obiteljske mirovine u iznosu 1609,67 kn i to su joj ujedno jedina sredstva s kojima raspolaže za život. U četvrtoj godini života joj je dijagnosticirana cerebralna paraliza te ima status osobe s invaliditetom od 80%. U djetinjstvu je imala više operacijskih zahvata na donjim ekstremitetima. U ranoj dobi je liječena na Institutu za majku i dijete Goljak te je kontinuirano provodila rehabilitaciju ambulantnog stacionarnog tipa. Više puta je liječena aktivno kirurški i medicinskom rehabilitacijom ambulantno i stacionarno u više zdravstvenih ustanova. Teško se kreće i nestabilna je pri hodanju i ne može kretati bez pratnje druge osobe. Posjeduje hodalicu, ali ju rijetko koristi zbog postojećih prepreka koje ima kako u vlastitoj kući tako i okruženju (okućnica, izlaz iz dvorišnog stana na ulicu ima nekoliko stepenica koje joj predstavljaju veliku prepreku za kretanje i uz pratnju druge osobe). Liječnici su ustanovili da se deficit donjih ekstremiteta koji je rezultat cerebralne paralize ne može oporaviti te da se s obzirom i na njenu dob može očekivati samo progresija. Jednako tako je utvrđeno da je pri svim dnevnim aktivnostima ovisna u užem i širem smislu o pomoći druge osobe. Od sredine prošle godine, nakon majčine smrti živi sama. Tuđa pomoć potrebna joj je svakodnevno bilo da je riječ o obavljanju uobičajenih kućanskih obaveza, odlaska liječniku, po namirnice tako i za druge aktivnosti koje čine sastavni dio društvenog, kulturnog i socijalnog života neophodnog svakom ljudskom biću. Stranka se požalila kako u nedostatku službi koje bi organizirano uz naplatu i/ili volonterskim radom mogle pripomoći da je primorana plaćati drugim osobama kako bi je odvezli do grada, liječniku ili za bilo koju drugu aktivnost koja je neophodna kako za njezino zdravstveno stanje tako i za uobičajeni društveni i socijalni život u zajednici. Iznos od 1609,67 kn je nedovoljan i za osnovne životne potrebe osobe bez ikakvih zdravstvenih poteškoća, onih koji/e mogu samostalno poduzimati sve radnje i aktivnosti za koje ovisi o drugim osobama i čije je usluge primorana plaćati.

Pravo na osobnu invalidninu ne može ostvariti iako je njezina bolest dugotrajno i nepromijenjenog karaktera jer kako je utvrđeno, njezino zdravstveno stanje ne udovoljava kriterijima teškog invaliditeta propisanog čl. 38.st.2 Pravilnika o sastavu i načinu rada tijela vještačenja u postupku ostvarivanja prava iz socijalne skrbi i drugih prava po posebnim propisima. Pravo na doplatak za pomoć i njegu ne ostvaruje jer njezini prihodi po osnovi

imovine prelaze propisani cenzus od 1.200,00 kn. Ostala prava iz sustava socijalne skrbi također ne može ostvariti iz razloga jer prima mirovinu, a prava iz sustava socijalne skrbi koja su u nadležnosti jedinice lokalne uprave (Grada Osijek) također ne može ostvariti jer njezin prihod prelazi propisani imovni cenzus. Živi sama, bez članova/ca uže i šire obitelji koji bi joj mogli pružiti bilo kakvu pomoć i podršku. Onemogućena za ostvarivanje elementarnih životnih potreba u užem i širem smislu, isključivo iz zdravstvenih i ekonomskih razloga .

Teško bolesna s tendencijom pogoršanja zdravstvenog stanja u potpunosti je isključena iz života zajednice i živi na rubu siromaštva lišena mogućnosti ostvarivanja bilo kojeg prava iz sustava socijalne skrbi. Suočivši se s njezinim problemom kao i drugih osoba u sličnoj ili istoj situaciji uvidjeli smo strukturne nedostatke organiziranih oblika pružanja ovih oblika pomoći, jednako tako i vrlo restriktivne zakonske odredbe koje, prema našem mišljenju osim što ne ispunjavaju svrhu Zakona o socijalnoj skrbi nisu niti usklađena s UN Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom i Fakultativni protokolom uz Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom (NN MU 6/07, 3/08 i 5/08).

Slučaj Jelene Patrović

Neusklađenost Općeg poreznog zakona s Obiteljskim zakonom. Sukladno postojećoj legislativi nije moguće da izvanbračni partner bude uzdržavani član obitelji svog izvanbračnog partnera/ce dok takva zapreka ne postoji za bračne partnere.

1.2. Starije osobe – smještaj u dom i stambeno zbrinjavanje

Značajan porast udjela starijeg stanovništva, kao jedne od socijalno ranjivih skupina, u ukupnom stanovništvu povećava potrebe za različitim oblicima socijalne skrbi i razvojem socijalnih usluga o kojima ovisi kvaliteta života starijih osoba. Stopa rizika od siromaštva danas prijete svakom petom građaninu Hrvatske. Najrizičnija skupina kojoj prijete siromaštvo su staračka samačka kućanstva osoba sa 65 i više godina sa stopom rizika od 27,3%. Prema podacima Matice umirovljenika, Novi list od 15.8. 2012., u Hrvatskoj 79% umirovljenika prosječno prima 1.676 kuna mirovine mjesečno, što je prema EU standardima zona ozbiljnog rizika. Samo 16% umirovljenika ima puni radni staž. Po statusu u aktivnosti najugroženija skupina su nezaposleni

sa stopom rizika od siromaštva od 42,5 %¹. Stopa registrirane nezaposlenosti u porastu i za 12/2012. iznosila je 21,1%. U Osječko-baranjskoj županiji broj starijeg stanovništva je visoko iznad nacionalnog prosjeka i iznosi 21,79%, a prosječna starost stanovništva 41,9 godina. U 4 lokalne zajednice koje su prigradsko naselje Osijeka broj osoba preko 65 godina je značajno iznad nacionalnog prosjeka, u mjestu Divoš iznosi čak 30,15%! Stopa registrirane nezaposlenosti je u porastu i za 12/2012. iznosila je 21,1%. Među njima su najzastupljenije žene (53,11%). Ministarstvo socijalnih politika i mladih (MSPM) razvija i podupire izvaninstitucionalne modele skrbi o starijim osobama pri čemu je posebno usmjereno razvoju socijalnih usluga za starije osobe u njihovim domovima i lokalnim zajednicama radi što duljeg nastavka življenja u vlastitom okruženju, unaprjeđenju kvalitete njihova života i aktivnog sudjelovanja starijih u životu zajednice. Ukupno u 160 lokalnih zajednica za 15.550 starijih osoba na području Republike Hrvatske se pružaju te usluge.

U odnosu na prethodne godine IZVOR-u su se tijekom 2012. obratio povećani broj osoba starije životne dobi s potrebom smještaja u dom ili udomiteljsku obitelj. Korisnici/ce koji nemaju dostatna sredstva za privatni dom posebno su ugroženi obzirom da su liste čekanja za državni dom duge kao uvjeti i rok u kojemu se ostvaruju prijam u Dom.

1.3. Legalizacija objekata

IZVOR zastupa interese šest romskih obitelji koji su vlasnici zemljišta na kojima su bespravno sagrađeni objekti koji su tim obiteljima nužni smještaj. Udruga im pruža poravnu pomoć od 2004. godine vezano za brojna vrlo složena pitanja koja se tiču rješavanja njihovog vlasničkog prava. Navedenih šest romskih obitelji su vlasnici/ce bespravno sagrađenih stambenih objekata u Tenji koji su još 2004. godine pokrenuli postupak ostvarivanja prava na državnu potporu za popravak i opremanje ratom razrušenih kuća, ali je postupak prekinut 2007. jer se kao prethodno pitanje postavilo pitanje legalizacije stambenih objekata koji su izgrađeni 1963. i 1964. godine na zemljištu čiji je titular vlasnik Grad Osijek. Od tada je u suradnji s Gradom Osijekom postignut napredak u rješavanju pitanja njihovog vlasništva. Grad Osijek je 9. travnja 2010. godine donio rješenje o priznavanju prava vlasništva vlasnicima stambenih objekata koji su bespravno sagrađeni nakon čega je uslijedila uknjižba prava vlasništva navedenog zemljišta za

¹ *www.dzs.hr

svaku pojedinu obitelj. Sukladno zakonskim propisima do konačne legalizacije objekata potrebno je izraditi projektnu dokumentaciju za šest objekata i platiti doprinos (komunalni, vodni, priključke za vodu i odvodnju) ukupni trošak koji je neophodan da bi se postupak legalizacije okončao je 194.610,00 kuna. Vlasnici/ce bespravno sagrađenih stambenih objekata su niskog imovnog stanja, bez prihoda i s većim brojem uzdržanih članova obitelji (djece i osoba koje nisu u mogućnosti samostalno privređivati), a veliki dio radno sposobnih su nezaposleni i njihovo opće imovno stanje ne omogućava da podmire preostale troškove legalizacije kuća u kojima žive bez štete za nužno uzdržavanje cijele obitelji. Kuće u kojima žive su devastirane i propadaju jer nemaju mogućnosti ulagati u njih (bez električne izolacije su, vode, grijanja i ostale komunalne infrastrukture. 15.11.2012. je ponovno održan sastanak predstavnica udruge sa 6 vlasnika/ca zemljišta na kojima su nezakonito izgrađene male obiteljske kuće u kojemu su razmatrane mogućnosti podnošenja zahtjeva za utvrđivanjem vremena gradnje obzirom da su sve kuće sagrađene prije 15.02.1968. Rok za podnošenje zahtjeva je 30.06.2013. , no i dalje predstavlja problem dokumentacija koju je neophodno priložiti uz zahtjev a za koju je potrebno angažirati ovlaštenog arhitekta ili ing. geodezije za čiji angažman predstavnici romskih obitelji nemaju sredstava.

1.4. Emigracija Roma/kinja

Ženska udruga „IZVOR“ je tijekom 2012. godine dobila neposredne informacije da je na području Općine Darda emigrirao veliki broj Roma/kinja u Kanadu. Dobivene informacije ukazuju da je upravo teška socioekonomska situacija i nemogućnost ostvarivanja osnovnih egzistencijalnih potreba kao što su pronalazak zaposlenja, stambenog zbrinjavanja kao i pooštavanje kriterija za dobivanje socijalnih pomoći najsnažnije pogodilo najugroženije skupine kao što su pripadnici romske pripadnosti. Tijekom 2012. samo s područja Općine Darda u Kanadu je prema našim saznanjima emigriralo preko 100 Roma/kinja. Informirani smo da su emigranti prodali svu svoju imovinu (pokretnu i nepokretnu kako bi kupili/e karte za Kanadu i potražili/e tamo bolju priliku za život svoje obitelji.

4.ZDRAVSTVENA I REPRODUKTIVNA PRAVA

U kontekstu seksualnih i reproduktivnih prava Hrvatska spada u skupinu zemalja koje ne poštuju seksualna i reproduktivna prava prije svega mladih. Iako je u tijeku eksperimentalni program uvođenja zdravstvenog odgoja u obrazovni sustav i dalje je evidentan deficit savjetovašta i klinika gdje mladi mogu dobiti informacije i pomoć u vezi seksualnog i reproduktivnog zdravlja. Jedino takvo savjetovašte isključivo za mlade postoji u Zagrebu u Klaićevoj bolnici dok u ostalim većim gradovima postoje Službe za školsku medicinu gdje su liječnici/e školske medicine dužni/e unutar redovnog rada u svojim savjetovaštima raditi s mladima i na pitanjima reproduktivnog zdravlja. Nedostatak sustavne brige za zdravlje žena ogleda se i u sužavanju ženskih reproduktivnih prava, nedovoljnom broju specijalista/ca i dugotrajnom čekanju na specijalističke preglede. Sklapanje ugovora HZZO-a i Kliničkih bolnica sa privatnim specijalistima ginekologije i onkologije s kojima nisu sklopljeni ugovori povećali bi ženama dostupnost kvalitetne zaštite i omogućili vrsnim stručnjacima i stručnjakinjama da rade u državnim kliničkim bolnicama. Legalno inducirani pobačaj postao je teško dostupan ženama kao i oblici postkoitalne kontracepcije. Legalno inducirani pobačaj postao je jedna od rijetkih zdravstvenih usluga kojoj se cijena slobodno formira.

Iako je Svjetska zdravstvena organizacija definirala neplodnost kao bolest. Hrvatski zdravstveni radnici/ce mogu odbiti liječiti bolest, i to temeljem svoje savjesti. Iz zakona nije brisan tzv. liječnički prigovor savjesti prema kojemu ginekolog/inja može odbiti liječenje i/ili propisivanje lijekova, koji može dovesti do toga da liječnici zbog financijskog učinka i manjka sredstava (a ne zbog svog osobnog stava o MPO-u) često koriste tu mogućnost. Novi Zakon o medicinski potpomognutoj oplodnji napravio je stanoviti iskorak u odnosu na prethodni koji je spadao među najrestriktivnije u Europi. Unatoč iskoraku bitno je naglasiti da i novi Zakon ima diskriminatornih odredbi. Naime, po novom Zakonu pravo na medicinski potpomognutu oplodnju ima i punoljetna, poslovno sposobna žena koja ne živi u braku, izvanbračnoj ili istospolnoj zajednici, čije je dosadašnje liječenje neplodnosti ostalo bezuspješno ili bezizgledno te koja je s obzirom na životnu dob i opće zdravstveno stanje sposobna za roditeljsku skrb o djetetu. Takva zakonska odredba omogućava isključivo ženama heteroseksualne spolne orijentacije da pod gore opisanim uvjetima budu podvrgnute postupku medicinski potpomognute oplodnje dok pod istim uvjetima ženama istospolne orijentacije koje žive same kao i onima koje

žive u istospolnoj zajednici to i dalje Zakon onemogućava. Osim što je navedena zakonska odredba diskriminatorna ona i grubo zadire u pravo pojedinke na privatnost i obiteljski život.

Zdravstvenom reformom reducirana su prava žena s područja prevencije i očuvanja njenog zdravlja. Odustajanjem od načela socijalne države i načela solidarnosti u području zdravstva dobar dio građana/ki ostao je bez zdravstvene zaštite, ne posjeduje zdravstvenu iskaznicu, a za slučaj hitnih usluga troškove po računu može refundirati država. Kada bi se napravila analiza pokazalo bi se da to nije štednja. Prevencija je najjeftinija.

Slučaj (reguliranje zdravstvenog osiguranja stranaca na privremenom boravku)

Stranka i njezino četvero djece koji imaju status stranaca na privremenom boravku u Republici Hrvatskoj. Su se obratili IZVOR-u vezano za nebrojene probleme s kojima se susreće njezina obitelj zbog neriješenih statusnih pitanja. Obitelj stranke (suprug i 7 djece malodobne djece) žive u podrumskim prostorijama obiteljske kuće u Općini Darda nedaleko Osijeka. Stranka i njezino četvero djece školske i predškolske dobi imaju status stranaca na privremenom boravku. Nemaju niti jedan osobni dokument kojim bi mogli dokazati svoj identitet. Ostali članovi kućanstva (izvanbračni suprug i troje malodobne djece su hrvatski državljani s reguliranim svim statusnim pravima, s tim u vezi imaju i regulirano obvezno zdravstveno osiguranje. Neposredno nakon što je okončan postupak rješavanja pitanja boravka na teritoriju RH, IZVOR je kontaktirao HZZO, Ispostavu Beli Manastir kako bi se informirao o mogućnostima reguliranja obveznog zdravstvenog osiguranja za dio obitelji koji imaju status stranaca na privremenom boravku. Pojašnjeno nam je da sukladno **Zakonu o zdravstvenoj zaštiti stranaca u Republici Hrvatskoj, NN 114/97** stranka i njezina djeca mogu zatražiti liječničku pomoć i usluge, a da trošak koji tom prilikom nastane liječnicima/cama opće prakse, specijalistima/cama i dr. treba biti upućen direktno gornjem Naslovu te da u tom smislu za stranke neće nastati nikakav trošak obzirom na njihov status.

Očekivano ovaj način osiguravanja medicinske zaštite nije polučio željene rezultate. Liječnik opće prakse kojemu se stranka obraća, a kod kojega su se prethodno liječila djeca koja imaju obvezno zdravstveno osiguranje, pregleda stranku i djecu koja su sa statusom stranaca na privremenom boravku, ali odbija na ovaj način podnositi troškove pregleda jer smatra da za tim

nema potrebe te da bi ih pregledao i bez toga, što je pohvalno, ali ne predstavlja cjelovitu zdravstvenu zaštitu. Unatoč određenoj dobroj volji liječnika i očitom nesporazumu i/ili nerazumijevanju koji je nastao ono što je problem je što gđa. Dragutinović i njezina djeca kako navodi ne mogu dobiti uputnicu za specijalističke preglede koji su im potrebni kako tvrdi jer ne mogu ishoditi standardiziranu uputnicu obzirom da nisu u sustavu obveznog zdravstvenog osiguranja, a liječnik opće prakse kojemu se višekratno obraćaju im odbija napisati neku vrstu upute (različitu od standardiziranog obrasca uputnice) za specijalistički pregled. Problem se javlja i kada je potrebno prepisati lijekove, obzirom da im se ne mogu izdati recepti jer nisu u sustavu obveznog zdravstvenog osiguranja. Prema našim neposrednim saznanjima gđa. Dragutinović je primorana lijekove kupovati u slobodnoj prodaji kada su djeca bolesna, što im predstavlja veliki materijalni izdatak obzirom da nemaju niti za elementarne potrebe jer obitelj nije u sustavu socijalne skrbi. Ocu djece je u dva navrata odobrena jednokratna socijalna pomoć, ali prava iz sustava socijalne skrbi prije svega redovitu pomoć za uzdržavanje nisu u mogućnosti ostvariti obzirom da ne ispunjavaju uvjet vezan za prebivalište. Uzimajući u obzir proceduru koja predstavlja rijetkost s kojom se liječnici/ce susreću kao i rezigniranost određenih, neukost stranki i nemogućnost da samostalno iskomuniciraju problem kada se obrate zdravstvenom sustavu sve to rezultira izostankom zdravstvene zaštite za stranku i četvero ml. djece.

5. OBRAZOVANJE

Inicijativa za sustavno i kvalitetno uvođenje odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo

Nacionalni program odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo kojeg je usvojila Vlada Republike Hrvatske 1999. godine prvi je na nacionalnoj razini uredio područje odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo. Program preporuča provođenje sadržaja: interdisciplinarno kao neobavezno međupredmetno područje, kroz sve predmete koji sadrže programske teme koje su bliske temama ljudskih prava, kao izborni predmet, kroz izvannastavne aktivnosti u vidu projekata, kroz izvanškolske aktivnosti, te sustavno kroz cjelokupni školski plan i program. Određeno je da se program sastoji od sljedećih sadržaja: (1) Odgoj za ljudska prava, (2) Odgoj za demokratsko građanstvo, (3) Identitetni i interkulturalni odgoj i obrazovanje, (4) Odgoj za mir i nenasilno rješavanje sukoba, (5) Odgoj za održivi razvoj, (6) Odgoj za sprječavanje predrasuda i diskriminacije, (7) Istraživanje humanitarnog prava i slično. Iako je program sveobuhvatno zamišljen nije stvoreno dovoljno pretpostavki za njegovu kvalitetnu provedbu. Budući da je dominantni predviđeni način provođenja interdisciplinarni glavni nedostaci provedbe postojećeg programa odnosili su se na njegovu neobaveznost i nesustavnost, na nedostatnu i neujednačenu sadržajnu i metodičku osmišljenost programa te na nedostatnu edukaciju nastavnog osoblja zbog čega je njegovo provođenje ovisilo o motiviranosti i entuzijazmu samih učitelja/ca i nastavnika/ca. S obzirom na nedostatnu i neujednačenu provedbu Nacionalnog programa odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo organizacije i neformalne inicijative civilnog društva su pokrenule 2008. godine zajedničku inicijativu kojom se zalažu za promjenu programa iz 1999. godine te za sustavno i kvalitetno uvođenje građanskog odgoja i obrazovanja na način koji svim učenicima omogućava stjecanje ovih osnovnih znanja i vještina neophodnih za snalaženje u društvu. Inicijativa prepoznaje važnost razvijanja građanskih kompetencija (znanja, stavova i vještina i ponašanja) učenika kroz odgojno-obrazovni sustav. Ženska udruga „IZVOR“ od samog početka djelovanja provodi različite oblike izvaninstitucionalnog obrazovanja za rodnu jednakost i zalaže se za sustavno i kvalitetno uvođenje odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo u obrazovni sustav.

Poticanje dovršavanja osnovnoškolskog programa za odrasle osobe

Republika Hrvatska donijela je 2007. Zakon o obrazovanju odraslih (N.N. 17/07) čime je omogućena vertikalna prohodnost (nastavak školovanja na bilo kojoj razini) i cjeloživotno učenje. Uvedena su načela integriranosti i partnerstva u kreiranju mjera za unaprjeđenje obrazovanja odraslih kao i načelo sudjelovanja svih u financiranju obrazovanja odraslih prema potrebama i mogućnostima zainteresiranih strana (države, JLR(P)S, poslodavca, polaznika). Prema podacima Pučkog otvorenog učilišta Osijek od 22. 12. 2003. i početka provedbe Programa hrvatske pismenosti do 31.1. 2008. Evidentirano je ukupno 118 odraslih osoba polaznika osnovnoškolskog obrazovanja (27 žena i 91 muškarac) koji su u najvećoj mjeri završavali 7. i 8. razrede. U razdoblju od 1.2.2008. do 20.1. 2012. Ukupno je evidentirano 90 polaznika, u 90% slučajeva također se radi o završavanju 7. i 8. Razreda. Dakle, zamjetan trend opadanja interesa. Razvrstana po spolu ili nacionalnoj pripadnosti nisu se pratila.

Slučaj Jelene Petrović

Aktivnosti IZVOR-a

a) Radionice za učenike/ce

U suradnji s osnovnim školama na području Darde, Jagodnjaka, Bolmana i Tenje, Gradskom i sveučilišnom knjižnicom i Visokim evanđeoskim teološkim učilištem iz Osijek tijekom 2012. godine Ženska udruga „IZVOR“ je organizirala 4 poludnevne radionice za učenike romske etničke pripadnosti (teme radionica: Rodni stereotipi u medijima i svakodnevnom životu, Rodni stereotipi, samopoštovanje i slika o sebi, Seksualni odgoj i reproduktivno zdravlje i Rodno uvjetovano nasilje). U radionicama su sudjelovali učenici/e romske pripadnosti osnovnih škola s područja Darde, i Jagodnjaka, sveukupno 45 sudionika/ca. Sukladno smanjenju proračuna smanjen je i broj sudionika/ca koji su sudjelovali u radionicama, ali potrebno je istaknuti da je smanjenju učenika/ca doprinijela i činjenica što nije bilo sudionika/ca iz O.Š. Tenja. Osnovna škola Tenja nije bila u mogućnosti prijaviti sudionike/ce za sudjelovanje u projektnim aktivnostima jer u višim razredima (7 i 8) razredima nemaju učenika /ca romske nacionalne pripadnosti. Učenici/ce koji su sudjelovali u evaluacijskim listićima koji su im bili podijeljeni po završetku svake radionice istaknuli kako su zadovoljni radom u radionici i temom te da su na

njima naučili puno novih činjenica, načinu promišljanja, potrebi kreiranja i zauzimanja ju stavova, prezentaciji i obradi istih.

b) Radionice za odrasle

Ženska udruga „IZVOR” je tijekom 2012. provela 4 poludnevne radionice na temu ženskih ljudskih prava za odrasle osobe. Radionice su provođene na ponudu Udruge Zvono iz Belišća koja je u sklopu projekta „Sve od kašmira“, provodila mentorstvo Udruzi Romkinja. Sudionice radionica su bile članice Udruge Romkinja.

Teme radionica: Ženska ljudska prava i mehanizmi za promicanje i zaštitu ljudskih prava i ravnopravnosti spolova, Diskriminacija i rodno uvjetovano nasilje, Jednake mogućnosti na tržištu rada, pravna zaštita i ostvarivanje prava i Socijalna kohezija i aktivizam.

Zaključci radionica: Gospodarska kriza i nedostatak posla, posebno proizvodnog gdje bi žene s nižim kvalifikacijama i bez nje mogle raditi. Kvalifikacije većine radno aktivnih žena nisu potrebne na tržištu rada, male su mogućnosti za prekvalifikaciju i doškolovanje od strane države, sudionice su iznijele problem nedostatka vlastitih financijskih sredstava da se same obrazuju kao i nedostatak programa financijske potpore za otvaranje samostalne djelatnosti.

Procesi globalizacije, gospodarska kriza i sve veća polariziranost društva ukazuju na neophodnost poduzimanja mjera u našem društvu kojima se razlike i socijalna isključenost trebaju smanjivati. Važnost aktivizma i rada za opće dobro je dobro prepoznata, ali ograničavajući faktori su slaba podrška lokalne sredine a prije svega i slaba podrška i razumijevanje obitelji, duboko ukorijenjeni tradicionalni stavovi i utjecaj patrijarhata koji smanjuju i obeshrabljuju mogućnost ženskog aktivizma.

7. POLITIČKA PARTICIPACIJA ŽENA

Na području političke participacije i javnog djelovanja bilježimo visoku podzastupljenost žena. Na najvišim razinama političke vlasti imamo 19,9% žena u Hrvatskom saboru i 20% u Vladi. Žene čine svega 21,4% članova/ca županijskih skupština i 20,7% vijećnika/ca u gradskim vijećima, te su zastupljene sa svega 12,2% u općinskim vijećima. Na proteklim lokalnim izborima izabrana je samo 1 (jedna) županica od ukupno 20 biranih župana, 6 gradonačelnica od sveukupno 127 biranih gradonačelnika, te 21 načelnica od 429 načelnika, koliko ih se bira u Republici Hrvatskoj. Lokalni izbori koji su pred nama prilika su za promjenu stanja!

Da bi se potaknula primjena uravnotežene zastupljenosti žena i muškaraca u društvenom životu novi Zakon o ravnopravnosti spolova iz 2008. godine propisao je obvezu državnoj upravi i tijelima javne vlasti na primjenu posebnih mjera kada je zastupljenost jednog spola osjetno neuravnotežena. Osjetna neuravnoteženost jednog spola postoji ako je njegova zastupljenost u tijelima političkog i javnog odlučivanja niža od 40%. Postupno povećanje podzastupljenog spola mora se postići najkasnije prigodom provedbe trećih redovitih izbora od dana stupanja na snagu Zakona, a to je 15.7.2008. Ravnopravnost spolova je temeljna ustavna vrednota (čl.3 i čl.14.), te je kao takva definirana i Zakonom o ravnopravnosti spolova (čl.12. i čl.15.) koji poziva na primjenu načela u politici i traži minimalnu zastupljenost jednog spola od 40%, te u Zakonu o lokalnim izborima (čl.9.st.3).

8. DISKRIMINACIJA

Stupanjem na snagu „Zakona o suzbijanju diskriminacije“ 1.siječnja 2009. učinjen je veliki korak u borbi protiv svih oblika diskriminacije. Zabrana diskriminacije odnosi se na sve subjekte pravnog sustava i na sve sfere društvenog života, kao što su : područje rada i radnih uvjeta, obrazovanja, znanosti i športa, područje socijalne skrbi, mirovinskog i zdravstvenog osiguranja, zdravstvene zaštite, pravosuđa i uprave, stanovanja, javnog informiranja i medija, pristupa dobrima i uslugama, članstva i djelovanja u sindikatima, organizacijama civilnoga društva, političkim strankama ili bilo kojim drugim organizacijama.

Svrha Zakona je osigurati zaštitu i promicanje jednakosti kao najviše ustavne vrednote ustavnog poretka RH, čime se ostvaruju pretpostavke za ostvarivanje jednakih mogućnosti i uređuje zaštita od diskriminacije na osnovi rase ili etničke pripadnosti ili boje kože, spola, jezika, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovnog stanja , članstva u sindikatu , obrazovanja, društvenog položaja, bračnog statusa, dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog nasljeđa, rodnog identiteta ili spolne orijentacije.

Ženska udruga „IZVOR“ vezano za implementaciju antidiskriminacijske politike poduzima sljedeće radnje :

- zaprima pojedinačne slučajeve diskriminacije i osiguravamo građanima/kama besplatnu pravnu pomoć
- primljene slučajeve upućujemo na druge relevantne institucije (pravobraniteljice, pučkog pravobranitelja itd.
- statut udruge omogućava aktivnu legitimaciju udruge za podnošenju udružnih tužbi za zaštitu od diskriminacije
- pratimo provedbu antidiskriminacijske politike (rad tijela državne uprave, pučkog pravobranitelja i ostalih pravobraniteljstava, sudova, udruga...)
- udruga radi na povećanju informiranosti građana o postojanju Zakona o suzbijanju diskriminacije i tijelima nadležnima za provedbu antidiskriminacijske politike
- udruga zapošljava pripadnike/ce marginaliziranih skupina, omogućava stručno osposobljavanje marginaliziranim skupinama, potiče nastavak formalnog obrazovanja Roma/kinja kao i drugih ranjivih skupina koje imaju otežan pristup tržištu rada

U okviru neformalne anti-diskriminacijske mreže zagovarali smo uključivanje predstavnika/ca OCD u radne skupine s područja suzbijanja diskriminacije i EU fondova. Bili smo uključeni u proces javne rasprave Nacionalne strategije za uključivanje Roma do 2020. sudjelujući na predstavljanju u Osijeku zajedno s našom članicom i predstavnicom romske zajednice i podnesenim osvrtnom za 4 ključna područja društvenog života i djelovanja Roma s prijedlozima za djelovanje. Tijekom 2012. godine udruga je zaprimila 11 pojedinačnih pritužbi na diskriminaciju. Od toga u 8 slučajeva je procijenjeno da ima elemenata diskriminacije, tj. postoji realna sumnja na diskriminaciju.

Neki od slučajev adiskriminacije:

Slučaj 1. (civilna žrtva rata)

U navedenom slučaju je riječ o propisu koji je diskriminatoran. Naime, *Zakon o pravima hrvatskih branitelja iz domovinskog rata i članova njihovih obitelji* NN 174/04,92/05,107/07, 65/09, 137/09, 146/10, OUSRH, 55/11, 140/12, 33/13) u čl. 102. propisuje prednost pri smještaju u domove socijalne skrbi na način za roditelje, udovicu ili udovca smrtno stradalog hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata i HRVI iz Domovinskog rata od 100% oštećenja organizma I. skupine do 80% oštećenja organizma, po navedenom redosljedu, i da isti imaju prednost pri smještaju u domove socijalne skrbi kojima je osnivač Republika Hrvatska ili jedinica lokalne, područne (regionalne) samouprave. Stranka je osoba koja u svojstvu civila stradala za vrijeme rata i od zadobivenih ozljeda ostala potpuno slijepa. Živi sam, bez članova uže obitelji koji bi mu mogli pružati svakodnevnu pomoć. Vlasnik je kuće u kojoj živi a koja je u derutnom stanju, nehidijenskim uvjetima. Kuća je u stanju koje je po život opasno za slijepu osobu. Podnesen je zahtjev za smještaj u državni Dom za starije i nemoćne osobe u Osijeku te su naznačene specifične životne okolnosti kao i činjenica da je riječ o osobi koja je 100% invalid rata, koja je sa 30 godina starosti ostala slijepa i s obzirom na tadašnju starosnu dob, dobro se sjeća navedenog Doma u koji je podnio zahtjev te da je upravo ta okolnost koje pomažu kod prostornog snalaženja kao i mogućnosti vizualiziranja je iznimno važno i prevladavajuće u navedenom slučaju za podnositelja zahtjeva.

Usmeno je pojašnjeno od strane odgovornih osoba navedenog Doma da sukladno Zakonu civilne žrtve rata nemaju prednost pri smještaju u Dom. Obaviješten je i nadležni Centar za

socijalnu skrb koji je potom izašao na teren kako bi se utvrdile okolnosti u kojima živi stranka. Postupak u tijeku.

Slučaj 2. (Pravilnik Gradskih bazena)

Ženska udruga „IZVOR” je reagirala povodom članka objavljenog 1.kolovoza 2012 u Glasu Slavonije pod nazivom „*Majka i dvoje djece ne čine obitelj!?*“. Iz sadržaja navedenog novinskog članka proizlazi da poslovna praksa koja se primjenjuje na prodaju ulaznica na Gradskim bazenima u Osijeku (Športski objekti d.o.o.) diskriminira po osnovi spola i bračnog i/ili obiteljskog statusa. Iz sadržaja novinskog članka proizlazi da Gradski bazeni Osijek omogućavaju povoljniju cijenu za kupnju obiteljske ulaznice te da prema cjeniku pojam obitelji podrazumijeva isključivo dvoje roditelja i dijete/djecu. Članak 2. Zakona o socijalnoj skrbi propisuje da obitelj čine bračni drugovi, djeca i drugi srodnici koji zajedno žive, privređuju, odnosno ostvaruju prihode na drugi način i troše ih zajedno. Navedeni zakon definira i pojam jednoroditeljskih obitelji kao i samohranih roditelja. Jednoroditeljska obitelj je obitelj koju čine dijete/djeca i jedan roditelj.

Samohrani roditelj je roditelj koji nije u braku i ne živi u izvanbračnoj zajednici, a sam/a skrbi i uzdržava svoje dijete/djecu. Prema posljednjem službeno objavljenom sveobuhvatnom istraživanju u Republici Hrvatskoj (Nina Pećnik; Roditeljstvo u suvremenoj Europi) u Hrvatskoj živi 180 000 jednoroditeljskih obitelji. Ovdje je također potrebno istaknuti da skrbnici djece ne moraju nužno biti roditelji, naime nemali broj djece ima skrbnike/ce koji/e nisu roditelji ili žive u udomiteljskim obiteljima, domovima za nezbrinutu djecu i dr. IZVOR je uputio dopis Športskim objektima d.o.o. te Odsjeku za šport Grada Osijeka s namjerom da se skrene pažnja na nužnost primjene pozitivnih propisa i dodatno naglasimo važnost etike poslovanja gospodarskih subjekata koja može dati svoj veliki doprinos u izgradnji ravnopravnijeg, pravednijeg i socijalno osjetljivijeg društva, a promjena ovakve prakse bi bila pozitivan primjer drugim gospodarskim subjektima da mijenjaju svoju diskriminatornu praksu u istim i/ili sličnim situacijama. O saznanju za ovakvu diskriminatornu praksu je obaviještena i pravobraniteljica za ravnopravnost spolova. Iako nismo zaprimili nikakvo očitovanje od Športskih objekata kao niti Grada Osijeka važno je naglasiti da su u vrlo kratkom roku neposredno nakon objavljivanja

spornog članka u novinama kojim se jedna sugrađanska požalila na takvu praksu Športski objekti promijenili poslovnik i otklonili diskriminatorne elemente.

Slučaj 3. (višestruka diskriminacija)

IZVOR-u se obratila stranka tvrdeći da je žrtva diskriminacije po osnovi spola i etničke pripadnosti (muškarac, srednje životne dobi po zanimanju stočarski tehničar koji je završio osposobljavanje za posao njegovatelja). Od 2002. godiine je po potrebi volonterski radio u jednom Domu za psihički bolesne odrasle osobe; puno radno vrijeme kada bi osobe koje su zaposlene na tim poslovima bile na bolovanju ili godišnjem odmoru (protivno Zakonu o volonterstvu). Više od 5 godina je bio volonter u tom Domu, a u dva navrata je bio i zaposlenik, ali na određeno vrijeme (ukupno je stekao 2 god. radnog staža u Domu) i dobio preporuke za svoj rad. Dom je u vrijeme kada je stranka bila nezaposlena u više navrata raspisao natječaj za radno mjesto njegovatelja/ce na neodređeno vrijeme (opći uvjeti su bili PKV, završeno osposobljavanje za njegovatelja/cu, radno iskustvo nije bio uvjet. Kako je strabnka ispunjavala sve uvjete prijavila se na natječaj. Na radno mjesto je primljena zaposlenica poslodavca koja je radila u kuhinji i koja je u međuvremenu završila osposobljavanje za njegovateljicu, nije imala radnog iskustva za njegovateljicu.

Stranka je u vrijeme objave natječaja bila nezaposlena, ima radnog iskutva za traženi posao i dugogodišnji je volonter je i bivši zaposlenik Doma koji je dobio preporuku iste ustanove. Smatra da je diskriminiran po osnovi nacionalne pripadnosti (srpska) ili socijalnog podrijetla jer mu je prethodno najavljeno da će biti problema oko njegova zapošljavanja zbog nac. pripadnosti (poslodavcu je bilo dobro poznato da je stranka u periodu od 1993 - 1999. godine nakon što je dobio otkaz i problema koje je imao, preselio obitelj u mjesto u blizini tada okupiranog Vukovara (mjesto njegova rođenja) i zaposlio se u Vukovaru što je bilo vidljivo iz njegove radne knjižice kao i životopisa i druge popratne dokumentacije). Druga osnova diskriminacije je spol obzirom da Dom na navedenim poslovima zapošljava 22 osobe od čega su 19 žena i 3 muškarca. Nakon zaprimanja negativnog odgovora, stranka je podnijela zahtjev za izmjenu odluke o izboru zaposlenice na koje nije bilo očitovanja Doma u roku od 15 dana nakon čega je podnio tužbu radi utvrđivanja diskriminacije pri zapošljavanju, poništenja i izmjene odluke o odabiru kandidata. Sud je 2011. donio presudu kojom se odbija tužitelj sa tužbom i

tužbenim zahtjevom i odbacio tužbu u dijelu koji se odnosi na poništavanje Odluke o odabiru kandidatkinje i nalaganja Domu da sklopi ugovor o radu sa strankom na neodređeno vrijeme. Pravno shvaćanje suda je da kandidatu koji na natječaju nije odabran odnosno kojega poslodavac nije primio u radni odnos Zakon o radu ne daje mogućnost da sudskim putem ostvari zaštitu (stajalište zauzeto u Odluci VS RH broj Rev- 961/1998. Izbor Odluka VDRH 1/99) . Podnesena je izvanredna revizija i paralelno s tim ustavna tužba. Postupak je u tijeku.

8. BESPLATNA PRAVNA POMOĆ

Odlukom Ustavnog suda Republike Hrvatske, broj: U-I-722/2009, od 6. travnja 2011. godine (Narodne novine, broj 44/2011), utvrđena je neustavnost pojedinih odredbi Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći, i to: odredbe kojom se primjerice navodi što se sve u svijetlu Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći može osobito smatrati egzistencijalnim pitanjem, odredbe kojima su propisani imovinski kriteriji za odobravanje korištenja pravne pomoći, odredbe kojom se predviđa mogućnost da odvjetnik odbije pružiti pravnu pomoć korisniku po uvjetima propisanim Zakonom o odvjetništvu, odnosno Kodeksom odvjetničke etike i Statutom Komore, odredbe kojom se nalaže obveza vraćanja iznosa plaćene pravne pomoći prema obračunatoj uputnici u slučaju uspjeha u sporu korisnika pravne pomoći, odredbe kojom se uređuje način osiguranja sredstava za pružanje primarne pravne pomoći, ovlaštenim udrugama i pravnim klinikama. Sukladno Odluci Ustavnog suda zakonodavac je imao rok do 15.07.2011. godine za izmjene i promjene zakona. Iako je cilj izmjena i dopuna ZBPP imao za zadatak izravno pridonijeti većoj iskoristivosti sredstava namijenjenih za besplatnu pravnu pomoć građanima, manjim administrativnim troškovima i smanjenju administrativnog tereta, a sve to u korist povećanja broja građana koji dobivaju besplatnu pravnu pomoć, ništa od navedenog nije uzeto u obzir pri izradi nacrtu prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći je stupio na snagu 15.07.2011. godine, a pojedine odredbe ZIDZBPP imaju odgovorni učinak. Naime, odredbe članka 4. i 6. ovoga Zakona u dijelu koji se odnosi na oslobođenje od plaćanja sudskih pristojbi i oslobođenje od plaćanja troškova sudskog postupka kao posebni vrsta pravne pomoći, članka 20. ovoga Zakona u dijelu koji se odnosi na donošenje rješenja kojim se djelomično odobrava korištenje pravne pomoći oslobođenjem od plaćanja sudskih pristojbi, članka 25. ovoga Zakona u dijelu koji se odnosi na sadržaj rješenja o oslobođenju od plaćanja sudskih pristojbi i oslobođenju od plaćanja troškova sudskog postupka, članka 3. stavka 12.,

članka 10. stavka 1. i članka 14. ovoga Zakona u dijelu koji se odnosi na urede državne uprave u županijama i Ured Grada Zagreba kao pružatelje pravne pomoći, koje stupaju na snagu 1. siječnja 2013.

Zakon propisuje obvezu da ministar nadležan za poslove pravosuđa u roku od 6 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog Zakona (15.07.2011.) donese provedbene propise. Iako sukladno Zakonu taj rok istječe 15.01.2012. pojedini provedbeni propisi su donošeni znatno kasnije. Primjerice, Uredba o vrijednosti iznosa za utvrđivanje naknade za pružanje primarne i sekundarne pravne pomoći u 2012. godini (NN 79/2012) stupila je na snagu šest mjeseci nakon proteka roka (16.07.2012.). U srpnju 2012. godine Ministarstvo pravosuđa je donijelo Odluku o odobravanju financijskih sredstava za financiranje projekata udruga ovlaštenih za pružanje primarne pravne pomoći i pravnih fakulteta za rad pravnih klinika iz sredstava za pružanje primarne pravne pomoći za 2012. godinu. Navedenom Odlukom Ministarstvo je dodijelilo financijska sredstva 11 udruga i 1 pravnoj klinici u sveukupnom iznosu od 200.397,05 HRK. Nije poznato koliko je sredstava predviđenih državnim proračunom za 2012. godinu utrošeno na direktno pružanje besplatne pravne pomoći odnosno koliko je izdvojeno krajnjim korisnicima. Nije poznato niti koliki su iznos udruge i pravna klinika vratile Ministarstvu pravosuđa. Ženskoj udruzi „IZVOR“ je navedenom odlukom odobren iznos od 17.058,67 HRK, a od toga je temeljem rješenja o odobravanju pravne pomoći udruga ostvarila 4.150,00 HRK temeljem 17 pojedinačnih rješenja o korištenju pravne pomoći. Posljednje službeno objavljeno izvješće o ostvarivanju prava na besplatnu pravnu pomoć i utrošku sredstava koje je objavilo Ministarstvo pravosuđa datira iz 2011. godine.

Tijekom 2012. godine je osjetno zamijećeno smanjenje broja odobrenih zahtjeva za besplatnu pravnu pomoć. Stranke su ukazivale da se redovno pozivaju na zapisnik kako bi se dodatno utvrdile okolnosti vezano za imovno stanje ili za potrebu odobravanja besplatne pravne pomoći. U odnosu na prethodne godine postupak donošenja odluke se u tom smislu usložio i u bitnom prolongirao što je vidljivo i komparacijom datuma podnošenja zahtjeva i datuma donošenja rješenja. Stranke su usmeno potvrdile da im je rečeno da je neizvjesno da li će im biti odobreno rješenje za besplatnu pravnu pomoć obzirom da Ministarstvo nije uplatilo novčana sredstava uredima državne uprave u županijama. U dva slučaja smo evidentirali da je zahtjev stranke pozitivno riješen žurno i da je za tu priliku trošak pokriven sredstvima iz pričuve obzirom da

redovna sredstava Ministarstvo pravosuđa nije uplatilo. Za zaključiti je da se od strane nadležnih **onemogućava** pružanje besplatne pravne pomoći putem mjerodavnog zakona.

8. Mediji

Zakon o ravnopravnosti spolova NN 82/08 u člankom 16. eksplicitno propisuje da će mediji kroz programske sadržaje, programske osnove, programska usmjerenja i samoregulacijske akte promicati razvoj svijesti o ravnopravnosti žena i muškaraca. Zabranjeno je javno prikazivanje i predstavljanje žena i muškaraca na uvredljiv, omalovažavajući ili ponižavajući način, s obzirom na spol i spolnu orijentaciju. Tijekom 2012. godine kao pozitivan primjer i ujedno kao primjer dobre prakse možemo istaknuti medijsku ne samo popraćenost od strane Osječke televizije nego i aktivan i afirmativan pristup kojim su približili probleme marginaliziranih skupina i senzibilizirali širu javnost. Od travnja 2012. Osječka televizija je započela s emitiranjem emisije pod nazivom „Protiv predrasuda“ koja se emitirala jednom mjesečno u sklopu emisije Aquarel. U svakoj od emisija je sudjelovala neka od predstavnica IZVOR-a i stručnih suradnika/ca.

Tenja, 28.02.2013.